

การเดินทางสายมรณะ:

ผู้ลี้ภัยและวิกฤตการณ์ข้ามพรมแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

AMNESTY
INTERNATIONAL

DEADLY JOURNEYS

THE REFUGEE AND TRAFFICKING CRISIS IN SOUTHEAST ASIA

การเดินทางสายมรณะ:

ผู้ลี้ภัยและวิกฤตการณ์ค้ามนุษย์ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

บทสรุปผู้บริหาร

“หนูเสียใจมากทุกครั้งที่ได้เห็นคนตายและถูกทิ้งลงทะเล พวกเขากำลังตายบนผืนแผ่นดินเมียนมา[...] และอีกหลายคนกำลังจะตายอยู่กลางทะเล”

- เด็กหญิงชาวโรฮิงญาอายุ 15 ปี จังหวัดอาเจะห์, 12 สิงหาคม 2558

ในเดือนพฤษภาคม 2558 เรือสามลำกำลังบรรทุกผู้หญิง ผู้ชาย และเด็ก 1,800 คนเข้าสู่ฝั่งจังหวัดอาเจะห์ อินโดนีเซีย ผู้ที่เดินทางมาถึงต่างมีสภาพอิดโรย หวาดกลัว หิวโหย และเหนื่อยล้า พวกเขาต้องทนทุกข์ทรมานอยู่กลางทะเลเป็นเวลาหลายสัปดาห์หรืออาจนานหลายเดือน อยู่ในเรือที่ถูกควบคุมโดยผู้ค้ามนุษย์ที่โหดร้ายหรือผู้ลักลอบนำบุคคลเข้าเมืองผู้ทারণเรือที่มาขึ้นฝั่งอาเจะห์เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของเรือหลายสิบลำซึ่งถูกลูกเรือทิ้งไว้กลางทะเลหลังจากที่ทางการไทยประกาศปราบปรามการค้ามนุษย์

หลังจากที่ลูกเรือเหล่านี้สละเรือและปล่อยให้เรือลอยอยู่กลางทะเล ในตอนแรกนั้นทางการอินโดนีเซียมาเลเซีย และไทยต่างผลักดันเรือที่มีคนอยู่อย่างแออัดเหล่านี้ออกจากชายฝั่งและขัดขวางไม่ให้คนหลายพันคนที่อยู่อย่างแร้นแค้นขึ้นฝั่ง แม้จะมีรายงานหลายฉบับจากองค์กรพัฒนาเอกชนและสื่อมวลชนเกี่ยวกับเรือที่กำลังประสบภัยเหล่านี้ แต่รัฐบาลในภูมิภาคกลับดำเนินการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อการค้นหาและกู้ภัยอย่างเชื่องช้า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอ่าวเบงกอลและทะเลอันดามันและชะตากรรมของมนุษย์เรือเหล่านี้ตกอยู่ในความสนใจของสื่อมวลชนทั่วโลก ภายหลังจากที่เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากนานาชาติทางการอินโดนีเซียและมาเลเซียจึงอนุญาตให้คนเหล่านี้ขึ้นฝั่งได้ แต่ประกาศชัดเจนว่าจะยอมรับพวกเขาไว้เพียงชั่วคราว ซึ่งเป็นเรื่องน่ายินดีที่มีการตัดสินใจให้เรือเหล่านี้เข้าสู่ฝั่ง ทั้งนี้ตามข้อมูลของสำนักข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติ (UNHCR) ระบุว่าในวิกฤตครั้งนี้อาจมีผู้เสียชีวิตกลางทะเลแล้วหลายร้อยคน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากไม่มีวิธีการติดตามค้นหาเรือเหล่านี้ เราจึงไม่ทราบตัวเลขผู้เสียชีวิตที่แท้จริง และมีข้อกังวลว่าตัวเลขผู้เสียชีวิตอาจสูงกว่านี้มาก

รายงานฉบับนี้เป็นข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้แสวงหาที่พำนัก 179 คน และจากการสัมภาษณ์อีกหลายสิบครั้งกับคนในพื้นที่ หน่วยงานภาคประชาสังคม เจ้าหน้าที่รัฐ และหน่วยงานระหว่างประเทศ โดยแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลทำการสัมภาษณ์ผู้แสวงหาที่พำนักเมื่อเดือนสิงหาคม 2558 รายงานฉบับนี้ยังมีข้อมูลจากองค์กรสหประชาชาติ และหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เก็บข้อมูลเกี่ยวกับการจรรยาบรรณเรื่องอย่างไม่ปรกติในอ่าวเบงกอลและทะเลอันดามัน

คนส่วนใหญ่ซึ่งเดินทางทางเรือไปถึงอินโดนีเซียเมื่อเดือนพฤษภาคม 2558 เป็นชาวมุสลิมโรฮิงญา ซึ่งเป็นชนชาติพันธุ์และผู้นับถือศาสนากลุ่มน้อยจากเมียนมา ซึ่งมีประชากรส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธทางการเมียนมาปฏิเสธว่าไม่มีประชากรชาวโรฮิงญา แต่เรียกพวกเขาว่าชาวเบงกาลี และออกกฎหมายเลือกปฏิบัติอันส่งผลให้ชาวโรฮิงญาส่วนใหญ่กลายเป็นคนไร้รัฐ พวกเขาจำต้องถูกปฏิบัติมิชอบจากทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชนเป็นเวลาหลายทศวรรษ รวมทั้งเหตุการณ์เมื่อปี 2555 ที่เกิดเหตุความรุนแรงระหว่างศาสนาที่ปะทุขึ้นในรัฐยะไข่ทางภาคตะวันตกของเมียนมา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ชาวโรฮิงญาส่วนใหญ่อาศัยอยู่ ส่งผลให้ชาวโรฮิงญาและชาวมุสลิมกลุ่มอื่น ๆ กว่า 125,000 คน ต้องกลายเป็นผู้พลัดถิ่น

จากปากคำของชาวโรฮิงญาที่เราสัมภาษณ์ในอ่าวจะให้ได้เผยให้เห็นภาพที่โหดร้ายของกลุ่มมวลงชนที่เข้ารวมทำร้ายชาวโรฮิงญา ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตและสูญหายหลายราย ครุคนหนึ่งบอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า นักเรียนของเขา 25 คนเสียชีวิตเพราะพยายามปกป้องเขาจากการรวมทำร้ายของมวลงชน เขาร้องให้พร้อมกับอธิบายว่านักเรียนคนหนึ่งของเขาถูกฟันที่แขนด้วยมีดดาบระหว่างปกป้องเขา เมื่อคำนึงถึงระดับการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงและกว้างขวางในเมียนมาแล้ว แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลจึงพิจารณาว่าชาวโรฮิงญาที่หลบหนีออกนอกประเทศส่วนใหญ่ น่าจะมีสถานะเป็นผู้ลี้ภัย

อย่างไรก็ตาม ผู้ที่หลบหนีออกจากเมียนมาทางเรือเมื่อปี 2555 ต้องเผชิญฝันร้ายอีกแบบ ชาวโรฮิงญาที่เราสัมภาษณ์อธิบายถึงสภาพที่น่าตกใจระหว่างอยู่บนเรือเป็นเวลานานหลายสัปดาห์หรือบางครั้งเป็นเวลาหลายเดือน พวกเขาถูกรุมทำร้ายซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนกว่าครอบครัวของพวกเขาจะยินยอมจ่ายค่าไถ่ตัว เพื่อให้ปล่อยตัวพวกเขาไปยังเรืออีกลำหนึ่ง แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้สัมภาษณ์เด็กหญิงอายุ 15 ปีคนหนึ่งซึ่งบอกว่าลูกเรือโทรศัพท์ไปถึงครอบครัวของเธอ และบังคับให้ฟังตอนที่เธอร้องไห้ระหว่างถูกทุบตี และบอกให้พวกเขานำเงินมาไถ่ตัวเธอ ผู้ให้ข้อมูลบอกว่าคนที่ไม่ยอมจ่ายเงินจะถูกยิงทิ้ง หรือถูกโยนลงทะเล

ชาวโรฮิงญาทุกคนไม่ว่าจะเป็นผู้หญิง ผู้ชาย หรือเด็ก ซึ่งให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลบอก ว่า พวกเขาต่างเคยถูกรุมข่มขืน หรือเคยเห็นคนอื่นในเรือถูกทุบตี คนที่ขยับตัวจะถูกตี คนที่ขอน้ำหรืออาหารก็ถูกตี รวมทั้งคนที่ขอไปห้องน้ำ เด็กที่ร้องไห้ก็ถูกตี แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้พูดคุย

กับคนหนึ่งที่ถูกซ้อมอย่างทารุณจนหมดสติเป็นเวลาหลายชั่วโมง และยังคงมีอาการทางกายและจิตอยู่จนถึงทุกวันนี้ ผู้ให้ข้อมูลทุกคนต่างอธิบายถึงสภาพในเรื่องที่เรียกได้ว่า ไร่มนุษยธรรมและย้ายยัศศักดิ์ศรี ส่วนชาวอินโดนีเซียซึ่งเข้าไปช่วยเหลือผู้โดยสารออกจากเรือลำหนึ่งบอกว่า กลิ่นที่อยู่บนเรือแรงมากจนทำให้ผู้ที่เข้าไปให้ความช่วยเหลือแทบไม่สามารถขึ้นเรือได้

การทารุณที่โหดร้ายเช่นนี้เกิดขึ้น หลังจากที่มีการเปลี่ยนรูปแบบ จากการลักลอบนำบุคคลเข้าเมือง (smuggling) ซึ่งหมายถึงบุคคลที่แร้นแค้นที่พยายามแสวงหาที่ปลอดภัยและยินดีลงเรือโดยยอมจ่ายเงินสู่การค้ามนุษย์ (trafficking) ที่มีจุดประสงค์เพื่อการแสวงหาประโยชน์ องค์กรพัฒนาเอกชนและผู้สื่อข่าวได้รายงานเรื่องการค้ามนุษย์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาหลายปี แต่ข้อมูลโดยละเอียดเกี่ยวกับกลไกการค้ามนุษย์กลับปรากฏอยู่ไม่มาก เหตุการณ์การค้ามนุษย์เหล่านี้ประกอบด้วยผู้ลี้ภัยจากเมียนมา รวมทั้งผู้ที่หลบหนีจากความยากจนขัดสนในประเทศอื่น ๆ อย่างเช่น บังคลาเทศ

บุคคลที่แอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนลสัมภาษณ์ในอินโดนีเซียต่างถูกผู้ที่พาออกนอกประเทศทอดทิ้งกลางทาง เมื่อการเดินทางสะดุดลงระหว่างทางไปยังที่หมาย (ส่วนใหญ่จะไปมาเลเซีย) เราจึงไม่สามารถให้ข้อมูลอย่างชัดเจนได้ว่าพวกเขาเหล่านี้ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ ถูกนำไปเป็นแรงงานบังคับ (forced labor) หรือถูกเอาเปรียบในรูปแบบอื่น อย่างไรก็ตาม จากปัจจัยหลายประการที่เกิดขึ้นรวมทั้งการซ้อมอย่างทารุณไปจนถึงการรีดไถเงิน แอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนลได้พิจารณาว่า ชาวโรฮิงญาที่เดินทางมาถึงอาจะห์ในเดือนพฤษภาคม 2558 ส่วนใหญ่แล้วเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์

ปัจจุบันมีชาวโรฮิงญาประมาณ 1,000 คนในอาจะห์ที่ยังมีอนาคตไม่แน่นอน ทางกรอินโดนีเซียได้ให้ความช่วยเหลือที่จำเป็นอย่างมาก โดยทุ่มทรัพยากรทั้งในระดับประเทศและในระดับท้องถิ่น รวมถึงให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาคประชาสังคมในท้องถิ่นและหน่วยงานระหว่างประเทศเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของคนเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม ยังไม่เป็นที่ทราบแน่ชัดว่าชาวโรฮิงญาเหล่านี้จะได้รับอนุญาตให้อาศัยอยู่ต่อไปภายหลังจากเดือนพฤษภาคม 2559 หรือไม่ ซึ่งเป็นกำหนดเวลาที่ชาวโรฮิงญาต้องออกจากประเทศ หรือพวกเขาจะต้องถูกส่งตัวไปตั้งถิ่นฐานในประเทศอื่น อินโดนีเซียไม่ได้ให้สัตยาบันรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสถานะของผู้ลี้ภัย (Convention Relating to the Status of Refugees) และไม่มีกรอบกฎหมายและข้อปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่พักพิงที่ชัดเจน หน่วยงานผู้ลี้ภัยของสหประชาชาติอย่างสำนักข้าหลวงผู้ลี้ภัยสหประชาชาติ (UNHCR) มีหน้าที่ดำเนินการตามขั้นตอนเพื่อจำแนกสถานะของผู้ลี้ภัยในอินโดนีเซีย แต่ในปัจจุบัน UNHCR มีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอในการดำเนินการและขาดเงินทำงาน

หลังฤดูมรสุมสิ้นสุดลง ฤดูกาลล่องเรือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะเริ่มต้นขึ้นอีกครั้ง ขณะที่รายงานนี้กำลังปิดต้นฉบับในเดือนตุลาคม 2558 ผู้ค้ามนุษย์และผู้ลักลอบนำบุคคลเข้าเมืองน่าจะเริ่มกิจการของตนอีกครั้ง และจะส่งผลให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงต่อไปในท้องทะเลของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเรียกร้องให้มีปฏิบัติการโดยเร็ว เพื่อแก้ปัญหาผู้ลี้ภัยและวิกฤตการค้ามนุษย์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รัฐบาลในภูมิภาคโดยเฉพาะอินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย ต้องร่วมมือกันเพื่อดำเนินมาตรการที่มีประสิทธิภาพเพื่อแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ และคุ้มครองบุคคลจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยผู้ค้ามนุษย์และผู้ลักลอบนำบุคคลเข้าเมือง ในขณะเดียวกัน รัฐบาลต้องสอบสวนและนำตัวผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม รัฐบาลต้องประกันว่ามาตรการบังคับใช้กฎหมายจะไม่ส่งผลให้ชีวิตของบุคคลที่อยู่กลางทะเลเป็นอันตราย หรือทำให้บุคคลติดกับดักในสถานการณ์ที่เลวร้ายในเมียนมาและบังคลาเทศโดยไม่มีช่องทางหลบหนี

องค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับการบังคับใช้กฎหมายเพื่อเอาผิดกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ในอ่าวเบงกอลและทะเลอันดามัน ได้แก่ การดำเนินตามแผนความร่วมมือระหว่างรัฐเพื่อปฏิบัติการค้นหาและกักขัง และการนำคนขึ้นฝั่งอย่างปลอดภัยและอย่างคาดการณ์ได้ รัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จำเป็นต้องเรียนรู้บทเรียนจากวิกฤตเมื่อเดือนพฤษภาคม 2558 ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดหายนะด้านสิทธิมนุษยชนทางทะเลอีกครั้ง

ประชาคมระหว่างประเทศต้องให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิคสำหรับการค้นหาและกักขังทางทะเล รวมทั้งให้เงินทุนสนับสนุนเพื่อให้มั่นใจว่าการรองรับคนขึ้นฝั่งจะเป็นไปอย่างมีมนุษยธรรม และเพื่อช่วยเหลือผู้ลี้ภัยและประชาชนในประเทศที่รองรับผู้ลี้ภัยให้สามารถใช้ชีวิตได้ตามความต้องการขั้นพื้นฐานที่จำเป็น

amnesty.org

